

Ілля Ілліч Мечников почав працювати у Новоросійському університеті у 1867 році (до 1868-го на посаді доцента зоології). У 24 роки за серію наукових робіт з порівняльної ембріології йому, і професору О.О. Ковалевському, була присуджена премія імені Карла Бера. У 1867 році, разом із О. Ковалевським, поклав початок новій науці – порівняльній ембріології та створив окрему галузь біології – експериментальну морфологію.

З 1870 по 1882 роки – професор, завідувач кафедри зоології та порівняльної анатомії. На цій посаді працював протягом дванадцяти років в Новоросійському університеті, нині Одеській національній університет ім. І.І. Мечникова.

25-річний Ілля Мечников займається науковою діяльністю, читає курс зоології на 4-му курсі, де більшість студентів були старшими за віком свого професора. Молодий Мечников виділявся серед професури широтою поглядів, нешаблонними підходами до читання лекцій. На відміну від більшості старої професури, він рідко наводив загальновідомі дані, посилався на європейських авторитетів, розповідав про результати власних наукових досліджень часів стажування за кордоном, залучав студентів до дискусії. Його лекції проходили жваво, цікаво, їх охоче слухали студенти не тільки природничого, а й інших факультетів. Також проводив дослідницьку роботу в області порівняльної ембріології і зоології безхребетних.

У 1881 році ситуація в університеті загострилася у зв'язку з загостренням політичної боротьби у країні. У 1882 році Мечников подає у відставку, залишивши університет в Одесі, й разом з сім'єю переїжджає до Мессіни, в Італію. Це був своєрідний протест проти реакційної політики в галузі освіти і політичних репресій.

У серпні 1883 року в Одесі проходить VII з'їзд природознавців та лікарів. За пропозицією професора А. Ковалевського, головою з'їзду обирають Іллю Мечникова. У своїй промові «Про цілющі сили організму» Мечников зробив перше повідомлення про фагоцитоз. Доповідь 38-річного професора стала сенсаційною.

А тим часом в світі вирували інфекційні захворювання. Великої шкоди приносили холера, дифтерія і сказ. Тоді вперше заговорили про створення

бактеріологічної станції типу Пастерівської в Парижі. І вибір випав на Одесу. Одеська міська управа знайшла кошти: справу підтримав відомий в місті благодійник – Григорій Маразлі. А коли постало питання про керівництво станції, то учені одноставно висловилися на користь професора Мечникова.

В 1886 році було відкрито Одеську бактеріологічну станцію для боротьби з інфекційними захворюваннями (нині – Одеський науково-дослідний інститут епідеміології та мікробіології ім. І.І. Мечникова). На її чолі стали Ілля Мечников та Микола Гамалія.

Станція змінила кілька адрес: вулиця Канатна, 14, а згодом почала функціонувати у житловому будинку № 4 по вулиці Гулевій (нині Льва Толстого). З цією метою було арендовано 13 кімнат. На той час Одеська бактеріологічна станція стала першою в Україні і другою в світі, після Пастерівської. У 1886–1888 роках сюди з усієї імперії привозили хворих людей, що постраждали від укусів шалених собак чи вовків, і навіть з Румунії й Туреччини. До роботи Ілля Мечников привернув групу молодих ентузіастів, таких як Данила Кирилович Заболотний, Лев Олександрович Тарасевич, Микола Федорович Гамалія, які згодом стали відомими мікробіологами. Поза штатом працював лікар-епідеміолог Яків Бардах. Бактеріологічна станція розгорнула роботу, хоча її штат складався всього з чотирьох співробітників, включно з директором.

На станції Ілля Мечников вивчав дію фагоцитів у собак, кроликів, мавп. Співробітники станції під його керівництвом працювали над створенням вакцин проти холери у курей і сибірської виразки у овець. Робота станції викликала численні нападки чиновників і реакційних лікарів, що, врешті-решт, змусило Мечникова відмовитися від поста завідуючого станцією, і в 1887 році залишити Одесу. З цього моменту він назавжди переїжджає за кордон.

У 1887 році Ілля Мечников виїхав до Німеччини, а восени 1888 року на запрошення Луї Пастера переїхав до Парижа, де до останніх днів життя керував лабораторією при Пастерівському інституті. 28-річне перебування в Пастерівському інституті було для Іллі Ілліча періодом плідної роботи і всесвітнього визнання.

У 1904 році І.І. Мечникова обирають членом Французької академії наук. А за чотири роки, разом із німецьким вченим Паулем Ерліхом, Ілля Ілліч був удостоєний Нобелівської премії з фізіології і медицини «За праці з

імунітету». Помер вчений 15 липня 1916 року. Похований у Парижі, прах свій заповів бібліотеці Пастерівського інституту.

Численні праці І.І. Мечникова – «Етюди про природу людини», «Етюди оптимізму», «Сорок років пошуку раціонального світогляду», присвячені роздумам про людську природу та можливості «змінити її для досягнення найбільшого щастя», донині є настільними книгами науковців, студентів, усіх, кого цікавлять проблеми життя і діяльності людини. Крім наукових праць, він залишив велику літературну спадщину - науково-популярні і науково-філософські роботи, згадування, статті, переклади.

Наукова та громадська діяльність Іллі Ілліча Мечникова гідно поцінована у світі. Він став кавалером найвищої нагороди Франції – ордена Почесного легіону, нагороджений орденами Японії, Італії, Сербії та багатьох інших країн, медаллю Коплі Лондонського королівського товариства. Мав звання почесного доктора Кембриджського університету, був членом Лондонського королівського товариства, Паризької медичної академії, Шведського медичного товариства, почесним членом Бельгійської, Паризької, Віденської та інших академій наук.

І. І. Мечников – один з перших вчених в світі, який заклав основи науки про процеси старіння організму – геронтології. Створив школу епідеміологів, мікробіологів, імунологів і патологів. Ілля Ілліч брав активну участь у створенні науково-дослідних установ, що розробляють різні форми боротьби з інфекційними захворюваннями. В Україні та країнах світу ряд бактеріологічних і імунологічних інститутів носить його ім'я. У 1945 році ім'я Іллі Ілліча Мечникова присвоєно Одеському національному університету. В Одесі ім'ям вченого названа вулиця.